

נר לשולחן שבת

פרשת ויחי

גיליון 727 תשפ"א

לע"נ הגאון רבי שמואל בן
הגאון רבי יצחק שולזינגר זצ"ל
רבה של קריית אתא
כ"ג טבת תשס"ד

אמר רבי פנחס מקוריץ, כשמברכים את הבנים יש לכוון שלא ישלוט בהם עין הרע, כפי שפירש רש"י במקום. ("אמרי פנחס" שע"ד)

בלונדון ואמסטרדם נוהגים האבות לברך את בניהם בליל שבת קודש אחר ערבית או בכניסתם לבית. אבל בארץ ישראל וסתם מדינות נוהגים לברך אחר הקידוש ... הבנים הולכים ומנשקים על גבי ידי אביהם ואמם ואחר כך האב משים ידיו על ראשיהם ומברך. [ולא חוששים להפסק, כיון שהוא צורך זמן מועט].

מנהג נשיקת היד בליל שבת אינו נהוג עוד בערי אשכנז, אלא רק בארץ ישראל בין הספרדים ובערי המערב. (מנהגי א"י, "כתר שם טוב" ח"א - האר"י הקדוש היה נושק ידי אמו בכל ליל שבת. ס' הכוונות)

באשכנז היו מברכים את הבנים שלש פעמים, בליל שבת, שחרית ומוצאי שבת. בליל שבת אחר הקידוש הרב מברך את הקטנים הבאים אל מקומו. ("מנהגים דק"ק וורמיישא" הגהות "חות יאר" ח"א ל"ה)

המנהג לברכם אחר התפילה, לפי שאז בודאי יותר מוכן להמשיך את השפע מתוך קדושתו על ידי התפילה. ("יוסף אומ"ץ")

וכל אחד ויכול להוסיף ברכה משלו, כפי צחות לשונו. (סידור הגר"א)

וילמד אדם לבנו כשהוא קטן לנשק ידי אביו ואמו ורבו ... וכל מי שהקטן מנשק ידו צריך לשים ידו עליו ולברכו, כי כשישים אדם ידו על ראש הקטן מתברך, שנאמר "וישלה ישראל את ימינו - ויברכם ביום ההוא". ("מנורת המאור")

יש אומרים שישים שתי ידי דווקא: ובעשר אצבעותיו לרמז נסתר, כמו שמצינו בכל המברכים, כדרך שסמך משה ליהושע בעין יפה ועשאו כלי מלא וגדוש בחכמה, כך ראוי לברך, כי טוב עין הוא יבורך, וכן בברכת כהנים בשתי ידיהם. ועוד, שהמברך רק ביד אחת נראה שעינו צרה בברכה.

ומה שמצינו ביעקב אבינו שבירך את אפרים ומנשה כל אחד ביד אחרת, לא היתה עינו צרה חלילה, אלא מפני ההכרח הוצרך לעשות כן ... ("יוסף אומ"ץ")

ויש אומרים שישים יד אחת: כמו שבירך יעקב אבינו את מנשה ואפרים - כשישים אדם ידו על ראש הקטן מתברך, שנאמר "וישלה ישראל את ימינו" וכתב "ויברכם ביום ההוא" כי ביד האדם יש חמש עשרה פרקים כמנין התיבות בברכת כהנים, לומר יחולו על ראשך הברכות בשלשה פסוקים אלו, שהם ט"ו. ("מעבר יב"ק" שפתי רננות מ"ג וכן כתב "נוהג כצאן יוסף" שבת כ"ג והאריך לדחות דברי זקנו)

"שמעתי בשם הגר"א שאסור לברך בשתי ידיים". (סידור הגר"א) וכן כתב בסידור האר"י, שיש לברך רק ביד אחת. ובסידור "הכתב והקבלה" כתב שיניח שתי ידיו על בניו ויברכם. (ליל שבת לפני קידוש)

ואין להקפיד כל כך בזה, ומהיות טוב אם סומך שתי ידיו יהיה בזה תוספת ברכה, אבל גם מברך ביד אחת די בזה. ("נפש כל ח"י" ב')

"ואני נהגתי לברך את הנשוי בשתי ידיים, בעדו ובעד ביתו, ולפנויים ביד אחת ... אמנם לבחורים לומדי תורה בשתי ידיים גם כן, כי התורה מסייעתם במקום אישה". ("פחד יצחק" ברכה)

הגאון רבי חיים פנחס שיינברג נהג לברך בחורים ביד אחת ואילו נשואים בשתי ידיים.

ורוח הקודש הופיעה בבית מדרשו - סיפר חתני, הרה"ג שמואל ברוך רוזנטל: "בעת שהחתן של אחותו היה בא לאכול אצלנו בתקופת האירוסין. בליל שבת, כאשר היו עוברים עם הציבור להתברך היה הרב שיינברג מברכו ביד אחת, והנה כאשר עבר לפניו שבוע אחרי החתונה ברכו בשתי ידי!" ("נר לשולחן שבת")

"וישתחו ישראל על ראש המטה - הפך עצמו לצד השכינה, מכאן אמרו שהשכינה למעלה מראשותיו של חולה". (מ"ז ל"א שבת יב: דר"מ)

מעשה שהשכינה שרתה בו

תלמיד חכם יקר חלה במחלה נדירה, לאחר תפילות רבות ובדרך נס יצא מכלל סכנה, אולם עדיין היה מאושפז בטיפול נמרץ וחיייו תלויים לו מנגד. בעת ביקורו של אחד מתלמידי מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן, אמר לו החולה: 'פשפשתי במעשי ולא מצאתי מה לתקן, שהרי אין עונש בלי חטא, אך לא מצאתי עוון כזה שבעבורו נגזר לי כזאת'.

דיבר התלמיד אל ליבו של החולה: 'לא פעם ולא פעמיים הדרוך ראש הישיבה כשקורה משהו לא טוב, לברר על ענין פגיעה בזולת, בפרט שאנשים לא תולים דווקא בזה, שהרי לא בעבריינים עסקינן, לא באנשים אכזרים שנהנים לפגוע בזולת, אלא אנשים המחשיבים עצמם יראי שמים, ומציאות של סתם לפגוע בשני נדירה עבורם, ואם פגעו היה זה כי היה להם "מורה היתר" - פגעו בהם, ציערו אותם, הזיקו להם והם בסך הכל מחזירים ונראה להם שתגובתם מוצדקת מאד, שהרי השני הוא הלא בסדר, לפיכך לא מחשיבים דבר זה בפשפוש מעשיהם'.

מכל מקום עדיין אותו תלמיד חכם לא התעורר לדבר, או אז הזכירו לו פרשה שהיתה. אחד המלמדים של בנו התנכל אליו והמנהל החליט להוציא את בנו מהיידר, והוא, החולה, פתח במסע השמצות כנגדם, והמנהל לא טמן ידו בצלחת והחזיר השמצות כנגדו, עד שכל בני ברק רעשה באותה תקופה...

רק אז התעורר אותו ת"ח לדבר. ואמר דבר נורא לכל שומע: 'גם במצבי הקשה כשאני מאושפז במחלקת לב, טיפול נמרץ, אוכל לבקש ממנו סליחה, כי הוא מאושפז בחדר הסמוך!...' אכן ביקש את סליחתו ובחסדי ה' יצא בריא מבית החולים.

נורא למתבונן: שנים עברו מאותה פגיעה, ואפילו שלא יודעים חשבונות שמים, שניהם באותו זמן הגיעו למצב פיקוח נפש, באותו בית חולים, סבלו ממחלה דומה ושכבו בסמוך אחד ליד השני! (מתוך הספר החדש "בטחון ואמונה מתורת מרן הגרא"ל שטיינמן יצוק"ל)

"ויברכם ביום ההוא לאמר בך יברך ישראל לאמר ישמך אלוקים כאפרים וכמנשה". (מ"ח כ)

מנהג עדות רבות בישראל לברך את הבנים והבנות בליל שבת באמירת "ישמך" ו"ברכת כהנים"

יש לברך את הבנים והבנות בליל שבת קודש, כי בשבת אין שטן ופגע רע שיקטר על הברכה, ואז צינורי הברכות פתוחים. (אחינו של המהר"ל מפראג - "ספר החיים" ח"ג ועיי"ש: "ויש בו עוד טעם אחר, לפי ...")

"המנהג לברך הבנים בשבת קודש, ובפרט בליל שבת סוד שבת מלכתא ...". ("מעבר יב"ק" שפתי רננות מ"ג)

"אז חל השפע וראוי להמשיכו על הילדים ביחוד, שאין בכוחם להמשיך שפע במעשיהם, אבל על ידי גדול אמצעי משובח הוא, ויורד ונאחז ביותר בקטנים שלא טעמו טעם חטא, ועל ידיהם הוא מתפשט יותר. אבל גם הבנים הגדולים מקבלים ברכה מאבותיהם, ונכון הוא". (סידור "בית יעקב")

"ואין לזר לישא כפיו". (רמ"א קכ"ח א') "ועובר בעשה". (מג"א א')

האיסור על זר לברך ברכת כהנים - המכוון יותר שברכת לבטלה על ברכת כהנים עצמה, ולא על הברכה שלפניה.

(שו"ת "נודע ביהודה" או"ח מהדו"ק ו': "חלקו שני לומדים בפירוש דברי המגן אברהם...")

הגאון רבי יהודה אסאד כתב: "ותמה אני על הכרעת רמ"א דיחידי עובר בעשה, הרי מעשים בכל יום שאבות מברכים לבניהם, וגדולי ישראל מברכים ליחידים וגם לרבים בברכת כהנים!?"

(שו"ת "יהודה יעלה" או"ח מ"א באריכות ועיין "קרן לדוד")

"ושמעתי מאיש אמונים, שהגר"א מוילנא בירך את הג"מ רי"ח לנדא מורה צדק דוילנא בעת חופתו, והניח ידו אחת על ראשו בשעת הברכה ושאלוהו: 'על ככה?!'

והשיב: 'כי לא מצינו ברכה בשתי ידים רק לכהנים במקדש', והיא הערה נפלאה..."

(תורה תמימה" פר' נשא קל"א)

"ולפי זה יש לתמוה על מנהג העולם שנוהגים לברך אחד לחבירו בין שהוא כהן או זר בעת שנפרד ממנו בלשון 'ברוך'. ואולי יש לומר שדווקא בפריסת ידים עובר הזר בעשה, או דכיון שאומר זאת שלא בתפילה, הוי כמכוון בפירוש שלא לקיים מצוות ברכת כהנים."

(ביאור הלכה" או"ח קכ"ח)

רבים הצריכו בשל כך לעשות שינוי בברכה - בלי פריסת ידים, או לברך בישיבה, או כקורא בתורה בניגון וטעמים, או שלא יחלק האצבעות, או שהאיסור הוא רק כשמברך בדוכן. יש שכתבו כיעב"ץ שאין בזה איסור, ואדרבה, לא יעשה אף שינוי.

(ב"ח, עתרת חיים, כפי אהרן, גנו יוסף, יחיה דעת, ציץ אליעזר, באר משה, כה תברכו ועוד)

ויש שלא נהגו לברך - "לפנים בישראל הוא דבר יקר מאד לברך איש את בנו או לברך אדם אחר, ולא כמנהג בעלי בתים עתה שמברכים בניהם מדי שבת בשבתו פעמיים ושלש.

ואם כך היה בימים קדמונים, לא היתה נעשית הקנאה בין יעקב לעשו, רק שיצחק המתין עד שתהיה עת רצון, לליל פסח..."

(מנחם ציון" עמ' פ"ז - ועיין בזה "משאת שבת" תקע"ב, "פרדס המלך" עמ' קמ"ו)

כי אין לך כיבוד אב גדול מזה ממה שמראה הבן שאביו גדול בעיניו שברכתו ברכה, והשווה כבודו לכבוד המקום. (יתיקון שלמה")

החת"ס בבואו לביתו בירך את בני ביתו. (ס"ה) "דברי חיים" מצאנו בירך את צאצאיו ואת "העולם" בליל שבת. (דרכי חיים")

אדמו"רי רוז'ין נהגו לברך את צאצאיהם קודם הדלקת נרות. והסביר הרבי מסדיגורא, שהטעם שברכו אז ולא כמקובל, כי רבותינו הקדושים עשו קידוש מיד אחרי התפילה לפני הקהל, או שנשארו בחדרם ויצאו מאוחר לעריכת השולחן. (פרדס המלך")

הגה"צ רבי מרדכי צוקרמן נהג לברך מדי ליל שבת את כל צאצאיו. הניח ידו האחת עליהם ובירך: "ישימך אלקים כאפרים וכמנשה" והוסיף: "וכאברהם יצחק ויעקב" ו"ברכת כהנים".

'זכיתי לראות, היה זה בשמחת שבע ברכות, בליל שבת הזיוו את המחיצה מעט, רבי מרדכי צוקרמן התקרב ובירך את נכדו גם הנשואות בברכת אב צדיק'. (נר לשולחן שבת" מהר"ר יפ"א)

ושמעתי מחתנו, הרב הגאון שלמה זלמן וייסנשטרן, שבסוף ימיו היו רבים נכנסים לביתו בליל שבת אחרי התפילה להתברך, ובירך את כל הילדים, את הבנים בהנחת ידו הקדושה עליהם, ואת הבנות שעמדו במרחק מה. את כולם ברך בסבלנות מפליאה, בנוסח מתון, אפילו שהמדובר היה בעשרות רבות של ילדים ותינוקות - האחרון היה כמו הראשון! (נר לשולחן שבת")

בליל שבת לפני הקידוש, בחדר אוכל של ישיבת "כנסת מאיר" היו עוברים בני הישיבה לפני רבם, הגאון רבי שמואל טרוביץ, והיה מברך אחד אחד בשימת ידיו. (נר לשולחן שבת" מפי תלמידו)

בעודו בבית המדרש בירך את בניו ונכדיו, בלתי שימת יד ימין על הראש. (האדמו"ר מ'תולדות אהרן' - זכור לאברהם ח"ב)

'אמרה אסנת: כך שמעתי, שכל המקבל ברכה מפי הצדיק כאילו קיבלה מפי השכינה, קח בניך ליעקב, כדי שיברכם.' (מדרש הגדול)

בשנת תרמ"ב הגיע הגאון רבי ישראל סלנטר לקובנה ומסר שיחה למובחרי העיר. עם סיום השיחה ניגש הגאון רבי אברהם שיינקר עם בנו שמואל הלל, וביקש ממנו שיברך את בנו. רבי ישראל הניח את שני ידיו על ראש הילד בן השמונה וברכו.

עברו עשר שנים, ורבי שמואל הלל תלמיד בקלם מחליט לעלות לארץ ישראל. הוא ניגש לרבו ה"סבא מקלם". הסבא שרואה כמה נפשו משתוקקת לעלות לארץ אומר לו: "יש לך רוח חיים, אמיצות והסכמה חזקה!" (עפ"י דברי "חובת הלבבות") רבי שמואל הלל מבקש ברכה, והסבא מתחיל לברך, אבל רבי שמואל הלל מבקש שיניח ידיו עליו. אך הסבא אינו מסכים. רבי שמואל הלל לא הרפה ואמר: "הרי בילדותי רבי ישראל בירך אותי שאזכה לתורה לחופה ולמעשים טובים, בהניחו את שתי ידיו על ראשי!" הסבא התפעל: "האמנם, האמנם הניח דעך אלטער" את ידיו עליך בברכו אותך?!" הניח גם הסבא מקלם את ידיו עליו וברכו. (קונטרס "זכרון מאיר")

המנהל הדגול של הסמינר בגייטסהד, הרב רבי אברהם כהן סיפר, שבהיותו ממנהלי הארגון "עזרה" בגרמניה ביקר בארץ ישראל, ונכנס כמה פעמים לגאון רבי יוסף חיים זוננפלד.

כאשר בא לקבל ברכת פרידה הרכין ראשו לפני הרב זוננפלד וביקשו כי יברכו. הרב זוננפלד ברוב ענוותנותו סירב ואמר: "למה לך ברכה, אתה בריא ויש לך הורים הדואגים לך."

ביקש הרב כהן שיתן לו ברכה שיזכה להצליח בעבודתו בחינוך הנוער לתורה ויראה אמיתית. הרב זוננפלד קם ואמר: "את זה מוכן אני לברכו", ובידיים פרושות על ראשו ברכו בכוונה.

המשיך הרב כהן וסיפר: "עברו שנים והמוסד כאן בגייטסהד הגיע למשבר כלכלי קשה, אחרי שנתווספו בפתאומיות עשרות בנות ממדינות צפון אפריקה.

לא ידעתי עצה בנפשי. המאפיה לא הביאה לחם, האיטליזי סירב לספק בשר, הירקן חדל לשלוח, והמכבסה לא באה לקחת כביסה. צלצלתי יומם ולילה לעסקנים ורבנים ואין עונה. בקושי רב החלטתי לסגור את הסמינר כי באו מים עד נפש. הודעתי לבנות שימצאו ביום שני הבא מקום לימודים אחר, אך כצפוי רובן לא הצליחו להסתדר.

הלילה שאחרי החלטתה היה לילה קשה מנשוא, והנה רבי יוסף חיים זוננפלד נראה אלי בחלום, ניצב במלוא קומתו כבשעת הברכה ואומר לי: "הרי ברכתך שתצליח, אל דאגה כי השי"ת יעזור ולא יעזוב אותך". ואז הקצתי משנתי.

בבוקר הגיעה שיחת טלפון מרבה הראשי של לונדון, המבשרת כי בישיבה שלא מן המניין הוקצב אמש סכום ניכר עבור הסמינר, כדי שיוכל להמשיך להתקיים." (שם)

ליל שבת קודש אחר התפילה בישיבת "תורה אור", הציבור עובר להתברך מפי ראש הישיבה, הרב שיינברג, רבני הישיבה והשכונה. אולם המשגיח, הגה"צ רבי זיידל אפשטיין לא נשאר במקומו במזרח. מיד עם תום התפילה הוא נעמד בתור עם הקהל כדי להתברך, כך הוא עובר על פניהם של שאר הרבנים, חלקם צעירים ממנו בעשרות שנים! (לעבדו בלבב שלם")

"ואני מברך את כל אחד ואחד מהתלמידים שיצליחו ויתגדלו לתלמידי חכמים יראי ה' בברכה שציווה יעקב אבינו לברך, ואומר אני לכל אחד: "ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה", האוהב את כל אחד מהתלמידים כנפשו - משה פיינשטיין". (שו"ת אג"מ י"ד ח"ד ליה)

עיקר הברכה היא ברכת כהנים, כמנהג, בה מברכים וכל הברכות נכללות בה! אך מה יועילו הברכות אם שולט בהם עין הרע, לכן צריך לסיים עם ברכת 'בן פורת יוסף', וזה ככלי קיבול ושמירה לכל הברכות. לכן מי שמברך לחברו בברכת כהנים, יאמר אחר כך "ישימך אלקים כאפרים וכמנשה". (הגאון רבי עקיבה יוסף שלוינגר: "תורת יחיאל" ויחי)